

*Ivo van Hove regisseert
beklemmend sobere O'Neill*

Haat uit liefde

■ TONEEL

Ontsnappen is niet mogelijk in *Lange dagreis naar de nacht* van Toneelgroep Amsterdam. Of het moet zijn in een mist van drank of morfine. Die verdooft weliswaar de personages in Eugene O'Neills familiedrama, maar haalt voor de nuchtere kijker geenszins de scherpe kantjes eraf. In de regie van Ivo van Hove haten zij elkaar met evenveel hartstocht als zij elkaar liefhebben.

Het openingsbeeld is veelzeggend. De familie Tyrone houdt elkaar vast in een innige omstrengeling, een groepsknuffel die tegelijkertijd warmte en beklemming uitstraalt. Want het zou ook een wurggreep kunnen zijn. Hier, in hun zomerhuis, zijn vader James (Gijs Scholten van Aschat), moeder Mary (Marijke Heebink) en hun volwassen zoons James jr. (Ramsey Nasr) en Edmund (Roeland Fernhout) een dag lang tot elkaar veroordeeld.

De gevierde Amerikaanse toneelauteur O'Neill (1888-1953) schreef dit sterk autobiografische stuk in 1941. Hij stelde de publicatie en opvoering ervan uit tot na zijn dood. Begrijpelijk, want zijn observaties van menselijk onvermogen zijn bepaald niet mals. De gebutste ego's koesteren hun gefnuikte dromen, maar zijn niet in staat verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen falen. Verontrustende berichten over de ernstige longziekte van Edmund zetten de verhoudingen nog verder op scherp.

Mary kiest de enige zichtbare uitweg in het sobere, zwarte decor van Jan Versweyveld, dat het gevoel van claustrofobie nog eens versterkt. Ze neemt de lange wenteltrap naar boven, waar zij zich na

haar zoveelste ontwenningsskuur opnieuw overgeeft aan haar morfineverslaving. Pa trekt op zijn beurt de fles nog maar eens open en ook zijn zoons laten zich wat betreft innemen niet onbetuigd. Verwijten, beledigingen en kwetsende bekentenissen vliegen intussen als messen heen en weer. Toch klinkt zelfs daarin een gefrustreerde genegenheid door.

In handen van deze vier acteurs komen die tegengestelde nuances prachtig tot leven, al kampen ook zij met de wat lange aanloop die O'Neill neemt voordat het werkelijke emotionele vuurwerk wordt ontstoken. Tegen die tijd weet Gijs Scholten van Aschat zelfs nog zo af en toe een bitterzoete lach te peuren uit dit tranendal. De uitstekend acterende Roeland Fernhout toont zich in zijn optreden nog het meest kwetsbaar, terwijl Marieke Heebink Mary's ontkenningdrang paart aan verongelijkt slachtofferschap. Tot slot maakt Ramsey Nasr hier met een mooie, broeierige rol vol uitersten zijn rentree op het toneel. Dat belooft wat.

Marco Weijers
★★★★☆

Info: www.tga.nl

• Tegengestelde nuances komen prachtig tot leven.
FOTO: JAN VERSWEYVELD

